Het is altijd wat. In deze zelfde zaal in 1969 hield de PvdA een kongres, waar de partij tot op de bodem gespleten leek. De Volkskrant, die onze partij altijd zo stekelbaarsachtig begeleidt schreef toen, dat van het gebouw van de PvdA alleen de muren nog overeind stonden.
Nu deugt het ook niet. Saai, dood in de pot, ze staan elkaar niet naar het leven, ze schelden elkaar niet uit, er zijn natuurlijk neo-idealisten en neo-realisten, maar geen duidelijk herkenbare vleugels. Het kan niet goed zijn. En als de PvdA dan ook nog op winst staat bij de kiezers, dan moet er wel iets fundamenteel mis zijn, zo menen onze vijanden en zo denken sommige van onze vrienden.
Geen misverstand. Er is iets fundamenteel mis. Maar dat is van andere aard dan de eensgezindheid van de PvdA. Fundamenteel fout is een samenleving, die miljoenen mensen werkloos laat, die bewapening stelt boven bestrijding van armoede, die ekonomisch herstel zoekt ten koste van de armsten in de wereld. Wat zich thans voltrekt is op essentiële punten in strijd met onze beginselen van een gelijk recht op leven en ontplooiing van een ieder.

Socialisten staan voor gelijkheid.
Werkloosheid is vandaag de belangrijkste oorzaak van onrecht en ongelijkheid in onze samenleving. Het is een sociale vloek. Maar intussen zullen er dit jaar in de industrielanden 35 miljoen werklozen zijn.
Wij meten de waarde van een mens niet af aan het werk dat hij doet. Maar in de werkelijkheid van onze maatschappij betekent werkloosheid diepe ellende. Kijk naar de gezinnen, waar twee, drie opgeschoten kinderen werkloos thuis rondlopen. Die eindeloos solliciteren, naar het arbeidsburo gaan en weer teruggaan. Ze komen niet om van gebrek. Ze hebben nog van alles thuis, maar niemand heeft ze nodig. Dat is een basisbehoefte, waarin niet wordt voorzien: dat mensen je nodig hebben.
Soms lijkt het alsof een generatie opgroeit, waar niet op gerekend is.
Werkloosheid is een maatschappelijke pest. Waar hoge werkloosheid langdurig is, vind je slechtere gezondheid, meer kriminaliteit, meer druggebruik en prostitutie. Werkloosheid

schept bitterheid en wanhoop, verlies aan vertrouwen in de maatschappij, in politieke partijen en in demokratische instellingen.
Als wij jonge mensen het recht ontzeggen volledig deel te hebben aan de samenleving, lokken wij ze uit zichzelf buiten de samenleving te plaatsen.
Tegenover ons falen werkloosheid terug te dringen staat het beeld van een stelsel van machtsvorming, dat met andere zaken bezig is.
In de woorden van de sekretaris-generaal van de VN:
"Aan de top van de wereldmacht bestaan voldoende kernwapens om het leven op onze planeet te vernietigen.
Op het middennivo van de macht in de wereld bestaan grote voorraden geraffineerde konventionele wapens. Vergeleken met vroeger zijn ze van een ongekende ver-nietigingskracht en ze worden gebruikt ook. En er wordt op grote schaal in gehandeld en winst meegemaakt.
En op nog weer een ander nivo bestaat de armoede van een groot deel van de wereldbevolking, een armoede niet uit te leggen gemeten aan de bronnen van geld en vernuft, besteed aan wapens en oorlog."
Intussen voltrekt zich in hoog tempo in de westerse wereld een technologische revolutie, gekonsentreerd rondom nieuwe methoden van kennis en informatieoverdracht. Ze wordt geleid door multinationale ondernemingen, die rondweg 30% van alle ekonomische aktiviteiten in de wereld in handen hebben. Ze beschikken over werk en ontslag van miljoenen. Ze worden gekontroleerd door aandeelhouders en banken. De internationale politieke organen beschikken niet over doelmatige kontrole-instrumenten.
De ekonomische wereldkrisis heeft ons gedrukt op de werkelijkheid van een volstrekt ontoereikende ordening van produktie en handel in de wereld. Wij zijn gevangen binnen een ijzeren ring van toenemende werkloosheid en handelsbelemmeringen, toenemende bewapening en verspilling van schaarse natuurlijke hulpbronnen, van versnelling van technologische vernieuwing zonder een andere [missing]

de winst en het overleven van de partikuliere onderneming. Die ring wordt instandgehouden door de herleving van een ideologie, die het gemunt heeft op de schaarse instrumenten van ordening van het ekonomisch verkeer. Die het gemunt heeft op de instellingen en doeleinden van de sociale verzorgingsstaat. Een redelijke mate van onafhankelijkheid bij ziekte,

arbeidsongeschiktheid, werkloosheid en ouderdom. Een zekere waarborg voor de kwaliteit van wonen en onderwijs. Sociaal welzijn in gezondheidszorg en dienstverlening. Een redelijke inkomensverdeling. Kortom een maatschappij gebaseerd op erkenning van gelijkwaardigheid van mensen.
Daartegenover zien we ons nu gekonfronteerd met een ideologie, die vergroting van ongelijkheid aanprijst als motor van ekonomisch herstel.
Een doorlopende aanval op de humanisering van de samenleving, waar socialisten - en zij gelukkig niet alleen - hun kracht aan gegeven hebben.
•
Kunnen we ontsnappen uit die ijzeren ring?
Kunnen we door dat ideologische offensief, die spekulatie op het eigenbelang en het groepsegoïsme heen breken?
Ach, ik heb niet de pretentie, dat we hier in Den Haag, dezelfde stad, waar in 1872 de eerste Internationale Arbeidersassociatie aan ruzies ten onderging, wel 'ns even de wereldkrisis zullen oplossen.
Maar er zijn wel een paar konklusies te trekken.
Waar men ook het zwaartepunt legt van de oorzaken van de hardnekkige teruggang in de ekonomie, het moet duidelijk zijn dat de kern van de socialistische benadering daardoor wordt onderstreept.
De grondtoon in die benadering was, dat uitsluitend een planmatige ordening van produktie en handelsstromen uitzicht biedt op het tegengaan van krisis. Dat de vrije marktekonomie aan zichzelf overgelaten, de verschillen in de wereld vergroot, de arme landen armer en de rijke landen rijker maakt. Dat partikuliere eko- nomische krachten dynamische ontwikkelingen kunnen teweegbrengen, maar geen volledige werkgelegenheid tot standbrengen. Produktie voor behoeften, niet winst.
Het mag in nationale verhoudingen soms een achterhaalde tegenstelling lijken. Het is in de internationale verhoudingen voorwaarde om steeds schrijnender tegenstellingen van armoede temidden van overvloed te verhinderen. Herverdeling van macht. De grondstoffenprijzen zijn de laagste in reële termen sinds de jaren dertig. Wat gewonnen leek te zijn door een snellere groei van ontwikkelingslanden is door de ruilvoetverslechtering van de laatste jaren teniet gedaan.
Wat wij bedoelden met een nieuwe internationale
ekonomische orde, met meer macht voor de arme landen, is

aktueler dan ooit.
De wereld smacht niet naar vrije ekonomie, maar naar een planmatige ontwikkeling.
Sta mij toe, daar een ideologisch gekleurde opmerking aan toe te voegen. Socialisme heeft aan gezag, respekt, en aanhang gewonnen met de opkomst van de verzorgingsstaat, een maatschappij met een menselijk gezicht.
Velen, ook ter linkerzijde, hebben gemeend, dat met de totstandkoming van de verzorgingsstaat, het socialisme zijn historische taak had uitgediend. Nu was het woord aan de bewegingen van na het socialisme, geïnspireerd op individuele vrijheid,milieubehoud, emancipatie, participatie demokratie, vrede.
Mijn stelling was en is, dat het socialisme meer is dan de emancipatie van de arbeidersklasse. Een socialisme, dat dus deze uitdagingen niet ernstig neemt en ze niet integreert in zijn program en optreden is ten dode opgeschreven.
Maar ook is het omgekeerde waar. Politieke machtsvorming, die voorbijgaat aan de werkelijkheid, dat tweederde van de wereldbevolking vaak in de meest letterlijke zin in een doodstrijd is gewikkeld om de meest elementaire behoeften aan voedsel, kleding, dekking, die voorbij gaat aan de werkelijkheid dat in de zgn. welvaartstaten miljoenen zijn gewikkeld in strijd om werk en een toereikend inkomen, dergelijke politieke partijen zullen in de meest wezenlijke machtsvragen vervalsend werken.

Daarom ben ik een gezworen tegenstander van zgn. groene partijen. Daarom ook zie ik in one-issue partijen, die of de emancipatie of het funktioneren van de demokratie of het behoud van de vrede, loskoppelen van de vraag naar brood en werk geen perspektief.
Er is nog een andere les te leren. Het socialisme zal internationaal zijn of het zal niet zijn. Wij staan een maand voor de wereldtop in Williamsburg, zes weken voor de Europese Raad in Stuttgart. Op de agenda's staat de ekonomische wereldkrisis. Er is alle reden om uiterst sceptisch te zijn over de uitkomsten van dat beraad. Maar er is geen andere weg naar die dwingend geboden internationaal gekoördineerde aanpak van de krisis dan via die gelukkige instellingen, die dat internationaal hebben. Ze hebben machtsstrukturen, gebaseerd op een gelijkheid. We willen ze hervormen. Niet als Ruding, die dezer dagen nog eens uitsprak, dat de groep van de tien rijkste landen binnen het IMF meer te vertellen moest krijgen. We ondersteunen het belang van VN-organen. Wij hechten aan UNCTAD en niet alleen omdat Jan Pronk er zit. We zien de enorme hiaten in wat wij internationaal nodig hebben. Maar er is geen weg buitenom. Socialisten zullen de lange mars door de internationale instellingen

moeten
gaan.

Ik zeg dat ook met het oog op de verkiezingen voor het Europees Parlement in mei volgend jaar. Er valt van alles af te dingen op het funktioneren van de Europese instellingen, van de Ministerraden van de Commissie en van het Europese Parlement. Maar het is niet anders. Als wij de krisis internationaal willen bestrijden, dan zullen we bloedtransfusie moeten toepassen op samenstelling en beleid van die instellingen, hoe vaak ze ook mogen irriteren.
Afzonderlijke landen voeren een krimp-ekonomie, exporteren werkloosheid, zijn bezig hun grenzen te barricaderen voor produkten van andere landen. Als we weg willen uit dat doodlopende slop, als we een internationaal stimuleringsbeleid willen, dan moeten we met een vuist met macht slaan op de tafels in Brussel en Straatsburg. Daar moeten socialisten front maken.
II.
Een internationaal gekoordineerd stimuleringsbeleid is primair een zaak van politieke wil. De fraktie van de PvdA heeft vorige maand een voorstel op tafel gelegd voor een dergelijk beleid. Daarin zou Nederland een bestedingsverruiming van 3 a 5 miljard gulden voor zijn rekening moeten nemen. Lubbers was er tegen, in Brussel een beetje voor en thuisgekomen toch weer tegen. Meen niet, dat een dergelijke aanpak van de krisis een gemakkelijk of goedkope weg is.

Het gaat om meerbestedingen in de produktieve sfeer overheids- en partikuliere investeringen. Het is geen ontsnapping voor bezuinigingen, die onvermijdelijk zijn om de gevolgen van de ekonomische teruggang, die heeft plaatsgevonden, te verwerken. De weg, die wij kiezen is die van een volgehouden loonmatiging met arbeidsduurverkorting, tesamen met een duidelijke impuls voor de werkgelegenheid.
Het politieke verzet daartegen komt duidelijk voort uit de behoefte van rechts bezuinigingen door te voeren, terwijl de werkloosheid hoog is en expansie ontbreekt. Daarom vallen wij dit kabinetsbeleid aan. Het is het beleid van de krimp-ekonomie, van de glijvlucht naar beneden.
Wat wij voorstaan is geen gemakkelijke ontsnapping uit de realiteit van strukturele veranderingen in onze ekonomie. Geen voorbijgaan aan de werkelijkheid, dat de groei ook de komende jaren beperkt zal zijn, dat nu tegenover drie werkenden één uitkeringsgerechtigde

staat.
Wij kiezen voor een ander type ekonomie. De kern daarvan is een kritische toetsing van die goederen en diensten, die wij in een ekonomie met een beperkte expansiemogelijkheid het beste kunnen leveren. Daarin is energiebesparing een blijvend element.
Daarin verdedigen we openbaar boven partikulier vervoer. Daarin bouwen we kleinere en eenvoudiger woningen, maar wel voor iedereen, ook voor mensen met minimum-inkomens.

Daarin is royaal plaats voor veel kleine bedrijven.
Daarin stellen we jongeren, werkloze vrouwen en mannen in staat een eigen bedrijf op te zetten. Daarin zullen we nieuwe industrieën hard nodig hebben, maar we willen wel voorkomen, dat we ons straks geen raad meer weten met de nieuwe elektronika, in huis, in de winkel, op het werk, terwijl elders in de wereld de hongerenden langs de kant kreperen.

Herverdeling van werk en inkomen is ons huismerk.
Wat gisteren een sprookje leek, kan morgen politieke werkelijkheid zijn. Als we maar beseffen, dat een drastisch doorgevoerde herverdeling van werk een maatschappelijke revolutie betekent. Het betekent vlakweg dat mensen op een andere manier met elkaar om zullen moeten gaan.
Na de Resolutie Arbeid zet ik het nog even op een rij.
Wij willen een eerlijke verdeling van betaald en
onbetaald werk. Wij willen ieder een gelijk recht op werk geven. Werkloosheid wezenlijk gaan terugdringen. Naar 36 uur in 1986, naar 32 uur in 1990. Dat kan. Maar het betekent wel als het goed is, de inschakeling van driekwart a een miljoen mensen meer in het arbeidsproces dan nu. Het betekent overnemen van werk van een ander. Het vereist omscholing en bijscholing. In veel bedrijven en diensten betekent het de invoering van roulatiesystemen.

Het betekent meer vrije tijd voor werkenden, meer werk voor werklozen. Kostenneutrale invoering betekent inleveren van loon per werkende. Het aantal huishoudens met méér dan één inkomen, nu al één op drie, zal sterk gaan toenemen.
De inkomensdaling per werkende zal doorwerken in de uitkeringen, ook op het minimumnivo, behalve zegt ons program Eerlijk Delen, waar meer dan één persoon van één inkomen afhankelijk is. Daar is een toeslag naar het thans geldend sociaal minimum op z'n plaats.
De socialistische beweging zal de enorme uitdaging, hierin besloten, moeten aanvaarden.

Zo'n samenleving, waarin het werk van 4,5 millioen mensjaren van nu, wordt verricht door 6, straks wellicht 7 miljoen vrouwen en mannen, die straks 6 uur of 5 uur per dag werken is een andere samenleving dan we nu kennen.
Het is in onze opvatting een samenleving, waarin vrouwen en mannen financieel veel meer onafhankelijk van elkaar zullen zijn, dan nu het geval is, waarin de vaak neerdrukkende financiële afhankelijkheid van volwassen kinderen van hun ouders, van uitkeringsgerechtigden van
werkenden en van instanties, plaats maakt voor zelfstandigheid en onafhankelijkheid. Maar vergist u niet, in zo'n: samenleving zullen mensen wat de organisatie van het werk betreft, veel meer op elkaar zijn aangewezen dan nu het geval is.
Mensen zullen elkaar op veel plaatsen moeten aflossen, het werk overdragen, opleidingen moeten breder zijn, edukatief verlof, hoe ook gefinancier, zal een grote rol spelen. Openingstijden van bedrijven en diensten moeten op elkaar afgestemd. En heel het netwerk van sociaal- kulturele voorzieningen, van kinderopvang tot sport, van de media tot het zelfdoen zal in een maatschappij, zoals wij willen, waarin alle mensén betaald en onbetaald werk verrichten, nog een heel andere vertaling moeten krijgen dan tot nu toe het geval was. En die wereld van eerlijker verdeeld werk en inkomen zal er niet komen zonder meer zeggenschap en deel hebben aan beslissingen van werknemers dan nu in de wet is vast-gelegd en in de praktijk bestaat. De herverdeling van werk is een veeljaren program van de vakbeweging. Ze heeft dat in ons land eerder dan wie ook begrepen.
Op deze manier houdt herverdeling de enig denkbare garantie in voor de kontinuïteit van de verworvenheden van de verzorgingsmaatschappij.
We keren ons tegen het behoud van de oude netwerken als het CDA doet. Wij wijzen de individualisering op geprivatiseerde basis van de VVD af. Wij kiezen voor nieuwe verbanden, waarin mensen op grondslag van eigen vrije keus verantwoordelijkheid voor elkaar aanvaarden.

Deze week heeft minister De Koning in een interview gezegd, dat hij is voor 36 uur werken in 1986 en 32 uur in 1990. Daar verheug ik me van harte over.
Te goed herinner ik me, dat in december 1981 de toenmalige minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een brief schreef aan een twaalftal ondernemingen met een verzoek om overleg over arbeidsduurverkorting.
"De gedachten gaan daarbij uit naar een werkweek van gemiddeld 32 uur tegen het eind van

de jaren '80" , schreef hij. De ondernemers kwamen niet.

Want arbeidsduurverkorting was in ondernemingsland 15 maanden geleden nog een vloek in de kerk. En in het CDA was het niet veel beter gesteld.
Nu dus een doorbraak. Prachtig. Er rijzen wel enkele vragen. De praktijk van arbeidsduurverkorting in dit en volgend jaar zal gemiddeld zijn het beperken van ontslagen, nog nauwelijks herbezetting van vrijkomende uren. En daar gaat het om. Wat denkt De Koning daar aan te doen?
CAO's met arbeidsduurverkorting behoren arbeidsplaatsenovereenkomsten te worden. Gaat het CDA daar achter staan? Welk voorbeeld geeft de overheid? De ambtenaren leverden in januari de prijskompensatie in voor drie roostervrije dagen en de belofte van 5800 arbeidsplaatsen. Terecht hebben deze week de bonden tegen Rietkerk gezegd, dat eerst die arbeidsplaatsen er komen moeten, voor er verder gepraat kan worden.
En dan nog iets. De Koning zegt, dat hij vindt, dat bij arbeidsduurverkorting de uitkeringen parallel moeten lopen aan de loonontwikkeling. Daar valt over te praten, mits er voorzieningen komen op het minimumnivo.
Maar hoe is het mogelijk, dat een minister van dit kabinet de ene dag zich uitspreekt voor handhaving van de parallelle inkomensontwikkeling en de andere dag de Voorjaarsnota tekent, waarin meedogenloos de koppeling tussen de uitkeringen en de ontwikkeling van de lonen in het bedrijfsleven wordt doorgesneden.

III
Die gelijklopende inkomensontwikkeling van werknemers en uitkeringsgerechtigden ligt in de wet vast. Die wet is door het kabinet-Van Agt, Terlouw op 1 juli vorig jaar, door het kabinet-Lubbers op 1 januari gewijzigd om uitkeringen te bevriezen. De uitkeringen hebben al een achterstand op de lonen van rond 4% en nu is er dus het kabinetsvoornemen om per 1 oktober nog eens een extra korting van 2% op de uitkeringen toe te passen.
De ambtenaren worden verzocht daartoe het excuus te leveren door nog 2% extra in te leveren voor arbeidstijdverkorting. Ik aarzel niet een dergelijke handelwijze immoreel te noemen. Het is het soort politiek waarbij een dader wordt gezocht voor het vergrijp, dat men beraamt. Het ergste is dat op deze wijze de arbeidsduurverkorting in diskrediet wordt gebracht. Verkorting van arbeidsduur met looninlevering werkt door in de uitkeringen, dat is

hard, maar onvermijdelijk en per saldo niet onredelijk. Maar wie arbeidsduurverkorting hanteert om daardoor een verlaging van de uitkeringen te rechtvaardigen, maakt daarmee het streven naar arbeidsduurverkorting verdacht.
Ik heb de vorige week de heer Nijpels uitgedaagd duidelijkheid te verschaffen over zijn verkiezingsuitspraak dat de VVD de AOW-uitkering wilde ontzien.
Hij zweeg in de Kamer. Op zijn kongres zei hij, de minimumuitkeringen van werklozen en arbeidsongeschikten wel, die van de AOW niet te willen verlagen. Dat is goedkope onzin. Op die manier worden uitkeringsgerechtigden tegen elkaar opgezet en uitgespeeld. Als er van de AOW niets meer af kan, dan zeker niet van de minimumuitkering van de werkloze in de bijstand, die verplicht is werk te zoeken, en zijn vak bij te houden.
Als dit de manier is, waarop de VVD een sociaal gezicht moet tonen en de linkerhand niet mag weten, wat de rechter doet, dan situeert de VVD zich nagelvast in de hoek van liberale hypocrisie, een verdeel- en heerspolitiek, waaruit ze, zo hoopten wij, zich los zou maken.
Als de entree van de VVD op Volkshuisvesting betekent dat het aantal gesubsidieerde woningen in '84 en '85 met 30.000 wordt verlaagd en het hart uit het sociaal volkshuisvestingsbeleid wordt gesneden, dan is dat harde polarisatie.

liberaal konservatisme en egoisme, waaruit ze, zo hoopten wij, zich los zou maken.
Wij hebben vóór de verkiezingen vorig jaar duidelijk gemaakt, dat we terwille van het doorbreken van het immobilisme in de Nederlandse politiek ons veto tegen samenwerking met de VVD hebben laten vallen. We wensten en wensen het CDA niet op de scheidsrechterstoel in de Nederlandse politiek. Er kan op lokaal nivo soms goed met de WD worden samengewerkt. Het spijt me daarom te moeten vaststellen dat sinds de totstandkoming van het kabinet-Lubbers de vlagen van frisheid, die zich lieten vermoeden snel zijn overgewaaid.

Uitgerekend Ruding werd als zevende VVD-minister omarmd, met een kabinetskrisis gedreigd als er naar VVD-oordeel niet voldoende werd bezuinigd.

Het openbaar vervoer moet kleingehouden, de uitkeringen, ontkoppelt, de inkomensverschillen vergroot. De deregulering naar WD-snit moet het klapstuk worden.
In een kommissie bij Van Aardenne ondergebracht, is aan de orde het uitwieden van ontslagberekening van werknemers, het intrekken van het wetsontwerp op de inschaling van gehandikapten in het arbeidsproces, het intrekken van de boykotwet, die rassendiskriminatie door bedrijven, moet helpen voorkomen.
Wat is hier eigenlijk jong en fris aan?
Het zo geprezen regeerakkoord lijkt wel niet te bestaan als men de fraktievoorzitter van de VVD zijn toeren ziet en hoort draaien. Neem het mediabeleid.
In een uitvoerige paragraaf van het regeerakkoord wordt voor binnen een jaar de presentatie aangekondigd van het regeringsbeleid ten aanzien van de media. CDA-minister Brinkman aan het werk.
Buiten het parlement begeleid door de VVD-voorzitter, die uitroept, dat het omroepbestel is overleefd en dat de Omroepwet wel in het vuilnisvat kan.
Als Brinkman zijn ontwerp-nota naar enkele kollega- ministers stuurt, ligt het stuk vrijwel meteen op straat. En onmiddellijk is daar het opzichtige
kommentaar van de VVD-voorzitter: Die medianota lijkt op niks en de VVD zal zelf wel met een stuk komen. En binnen het omroepbestel huilen AVRO,TROS en Veronica mee, vol heilige verontwaardiging gebruik makend van hun zendtijd, alsof zij op het punt zouden staan uit

het bestel te worden verwijderd.
In de Nota staat immers dat zendgemachtigden moeten aantonen representatief te zijn voor een maatschappelijke, geestelijke, godsdienstige of kulturele stroming. En kennelijk achten deze drie zendgemachtigden zich niet in staat om te voldoen aan deze voorwaarde, die al drie jaar in de Omroepwet staat.
De VVD wil gewoon, zoals vanouds, de kommercie toelaten tot de omroep en binnen het bestel alle ruimte voor vrijblijvend en risikoloos programmeren.
De VVD heeft recht op die opvatting, maar ik stel wel vast dat er op het punt van het mediabeleid kennelijk geen regeerakkoord bestaat.
En ik voeg er aan toe: ons omroepbestel is niet heilig en we willen graag dat er via nieuwe

technieken een rijk geschakeerd aanbod komt. Maar wat er onze huiskamers binnenkomt, dat maken niet grote koncerns en financiële belangengroepen uit. Dat wensen we zelf te beslissen als burgers, met behoud van een pluriform en open bestel.

IV.

Ik heb er geen trek in uit te meten, waar VVD en CDA allemaal ruzie over hebben. Het mediabeleid, de ambtenaren salarissen, de AOW uitkeringen, de belastingen

op dubbele inkomens. Ik merk dat wel. Het uitstel en de vertraging is in volle gang.

Waar ik niet aan voorbij kan en wil gaan is, wat de internationale positie van ons land betreft. Het kabinet zou binnen een half jaar komen met een nota over het beleid inzake Zuidelijk Afrika. Dat is een zaak van uitzonderlijk belang. De situatie in Zuidelijk Afrika verslechtert met de dag. De apartheidspolitiek in Zuid-Afrika wordt meedogenloos voortgezet. Zwarte mensen en masse uit hun woningen verjaagd en gedwongen te verhuizen. Intussen houdt Zuid-Afrika wederrechter- lijk Namibië bezet, heeft soldaten in een deel van Angola zo groot als Nederland, voert terreurakties uit zoals onlangs in Lesotho, konspireert in Mozambique.

De Frontlijnstaten kampen met onbeschrijflijk grote financiële en ekonomische moeilijkheden. Zij verdienen onze steun tegen de destabilisatie politiek van Z.Afrika.

Maximale druk op Zuid-Afrika is geboden. Het CDA heeft zich in zijn program verplicht desnoods eenzijdig tot sanktie-maatregelen over te gaan. Er ligt nu een ambtelijk stuk, dat konkludeert, het zal u niet verrassen - dat geen enkele eenzijdige maatregel gewenst en mogelijk is.

Wij zullen het CDA aan zijn program houden. Enkele jaren geleden heeft een minderheid van de CDA-fraktie ons daarin gesteund. Er is nu veel meer reden om tot daden over te gaan, want de situatie is ongemeen ernstig.

Het kabinet heeft het beraad over de Nota opgeschort. Wij zullen het CDA niet laten ontsnappen. Het gaat om een volgehouden, ernstige en massale schending van mensenrechten door Zuid-Afrika. Waar staat het CDA eigenlijk?

Dat geldt nog veel meer in die allerbelangrijkste beslissing, die volgens schema dit jaar genomen moet worden: het al of niet plaatsen van nieuwe middellange afstandkernwapens. Onze positie was en is helder. Genoeg is genoeg. Geen nieuwe kernwapens in Westeuropa. Het belang van de Geneefse onderhandelingen is groot. Daar zal een resultaat gevonden moeten worden, wat werkelijke vermindering mogelijk maakt en geen alibi is voor plaatsing

van nieuwe kernwapens. Om ze meer kans op slagen te geven zouden de onderhandelingen over de middellange afstandswapens en de strategische kernwapens geïntegreerd moeten worden. Om ze meer kans op slagen te geven zou het Westen ook bereid moeten zijn meer tijd te nemen.
Er is druk nodig op Amerika, er is even hard druk nodig op de Sovjet-Unie. Die druk kan niet inhouden het dreigen met nieuwe kernwapens. Het kan en moet de politieke druk zijn. De Sovjet Unie in de vredesrol, die zij zegt te willen vervullen, volstrekt ongeloofwaardig is, als ze voortgaat met de plaatsing van nieuwe kernwapens .

Druk ook naar Amerika om met verdergaande voorstellen te komen. Ik merk van het kabinet-Lubbers niet dat het die druk uitoefent. Uitspraken van de kant van het kabinet, dat als de onderhandelingen mislukken, Nederland tot plaatsing zou moeten overgaan, zijn in strijd met wat het CDA steeds gezegd heeft te zullen doen.
Opnieuw is levensgroot aan de orde: waar staat het CDA?
Wij weten ons in ons pogen de noodlottige cirkel van de kernwapenwedloop gesteund door een steeds sterker freeze-beweging in de Verenigde Staten. De beweging om te komen tot een onmiddellijke bevriezing van alle bestaande kernwapenvoorraden, waarover dezer dagen het Amerikaanse Congres uitspraak zal doen, is geworden tot een invloedrijke bondgenoot in de strijd tegen de kernwapens.
Er is geen reden tot versagen. Er is geen reden om tegen de politieke krachten in Amerika anders aan te kijken dan tegen die in Duitsland of Engeland. Wij betreuren het vertrek van Helmut Schmidt, wij kanten ons tegen de meedogenloze trekken van het Thatcher-regime, wij verafschuwen de konspiratieve en bedreigende politiek, die de Reagan-regering in Centraal Amerika bedrijft tegenover de landen, die een sociale revolutie hebben ondergaan en tegen de bevrijdingsbewegingen, die daarvoor opkomen.

Wij pleiten voor steun aan Nicaragua, juist omdat de demokratie daar ons ter harte gaat. Zou minister Van den Broek die boodschap niet kunnen overbrengen?
Dit alles heeft niets met anti-Amerikanisme te maken.
Wij verheugen ons over de herleving van progressieve krachten in Amerika. Wij zoeken met alle tegenslagen en falen de internationale socialistische beweging te versterken. Wij verheugen ons erover dat de Socialistische Internationale het afgelopen decennium is uit-gegroeid tot een beweging, waarin partijen uit de derde wereldlanden een grote en vaak

beslissende rol spelen. Wij zoeken daarbij doelbewust samenwerking met de internationale vakbeweging. Wij voelen ons beschaamd en onmachtig als wij tandenknarsend zien, hoe Solidarnoc in Polen geen vrijheid wordt gegund. Wij weten ook dat meer atoomwapens daartegen niet helpen.
Wij willen die ijzeren ring doorbreken.
Die ijzeren ring van de bewapeningswedloop, de groeiende ongelijkheid tussen arm en rijk, de massa werkloosheid. Dat is een zaak van hard en ingespannen werk. Op die ondankbare plaats, waar duizenden partijgenoten elke dag bezig zijn in gemeenteraden, vakbonden én akties om noodlottige gevolgen van een eenzijdige bezuinigingsbeleid te keren.
Dat is een zaak van politieke aktie in de Kamer en in internationale organen.

Dat is vooral een zaak van overtuiging en politieke wil.
De PvdA vertegenwoordigt een kracht in dit land. Laten wij ervoor werken, dat onze partij een macht wordt in dit land, in de regering en daarmee zoveel meer in Europa en in de wereld.